

**Барабаш Алла**, канд. юрид. наук, доцент,  
доцент кафедри цивільного, господарського права та процесу  
**Хадієва Ельвіра**, студентка 4 курсу,  
група КПр-163, юридичний факультет  
*Чернігівський національний технологічний університет*

## **ЗАДОВІЛЬНИЙ СТАН ЗДОРОВ'Я ОСІБ, ЯКІ ПРАГНУТЬ УКЛАСТИ ШЛЮБ, ЯК ОДНА З МАТЕРІАЛЬНИХ УМОВ УКЛАДЕННЯ ШЛЮБУ: ПРИКЛАД КРАЇН СХІДНОЇ ЄВРОПИ**

Процес укладання шлюбу в будь-якій державі світу супроводжується обов'язком виконання нареченими низки формальних і матеріальних умов, ігнорування яких може тягнути за собою певні правові наслідки, такі як визнання шлюбу недійсним, право одностороннього розірвання шлюбу та ін. Дослідження умови задовільного стану здоров'я осіб, які прагнуть укласти шлюб на прикладі країн Східної Європи (Республіки Білорусь, Республіки Болгарія, Республіки Молдова, Республіки Польща, Словацької Республіки, Угорщини, Чеської Республіки та України) має вагоме теоретичне та практичне значення, оскільки дозволяє ознайомитись з положеннями законодавства, які регулюють зазначене питання, що може бути корисним у випадку виявлення бажання укласти шлюб на території однієї з зазначених держав.

Дотримання зазначеної вище умови полягає у повідомленні особою державного органу уповноваженого на реєстрацію актів цивільного стану, у деяких країнах – релігійної установи, або другого нареченого про стан свого здоров'я до моменту укладання шлюбу. У різних країнах висувуються певні критерії щодо такого повідомлення, які полягають у пред'явленні медичних довідок встановлених зразків, проходження медичних оглядів у відповідних державних установах, або пред'явленні інших документів чи усних повідомлень.

Статтею 11 Сімейного кодексу Республіки Молдова від 26 жовтня 2000 року прямо визначено обов'язок осіб, які укладають шлюб, повідомити один одного про стан свого здоров'я. Однак не визначено процедури його здійснення [1]. Відповідальність за ухилення від повідомлення полягає у накладанні на винну особу штрафу, відповідно до Кодексу Республіки Молдова про правопорушення від 24.10.2008 року.

Кодекс Республіки Білорусь про Шлюб та сім'ю від 9 липня 1999 року не передбачає прямий обов'язок наречених щодо повідомлення про стан здоров'я, але ст. 19 визначає перелік перешкод до укладання шлюбу, серед яких наявна недієздатність одного з наречених [2]. Як відомо, недієздатність полягає у наявності стійкого психічного розладу, що перешкоджає усвідомленню особою значення вчинюваних нею дій. Якщо особа, яка бажає укласти шлюб має стійкий психічний розлад, визнана в законному порядку недієздатною та приховала це від свого нареченого, наслідком чого стало укладання шлюбу, то такий шлюб визнається недійсним [2].

Стаття 7 Сімейного кодексу Болгарії від 01 жовтня 2009 року також встановлює перелік перешкод до укладання шлюбу, серед яких визначено психічну хворобу або деменцію. Наслідком неповідомлення про наявність останніх при укладанні шлюбу є визнання такого шлюбу недійсним [3].

Згідно § 12 Закону Словацької Республіки «Про сім'ю та про внесення змін до деяких законів» від 19 січня 2005 року шлюб не може укласти особа, яка постраждала від психічного розладу, що у майбутньому може призвести до обмеження її дієздатності. Однак, за рішенням суду такий особі може бути дозволено укладання шлюбу, якщо стан її здоров'я на момент укладання не перешкоджає реалізації його мети. У § 1 зазначеного закону міститься визначення мети шлюбу, а саме створення сім'ї та правильне виховання дітей.

Якщо особа, що страждає психічним розладом, який у майбутньому призводить до втрати дієздатності, вступила у шлюб, суд приймає рішення про визнання такого шлюбу недійсним, не цікавлячись думкою хворого. Якщо особа з психічним розладом приховала свій

недуг від іншого з подружжя, що у результаті стало відомо, суд може визнати шлюб недійсним за клопотанням будь-кого з подружжя [4].

У Республіці Польща згідно Сімейного та опікунського кодексу Республіки Польща від 25 грудня 1964 року, обов'язковим є повідомлення як другого з майбутнього подружжя так і органу, що здійснює реєстрацію шлюбів про стан психічного здоров'я на момент подачі заяви. Особи, які мають психічні захворювання не мають право укладати шлюб, але винятком є захворювання, що не перешкоджає стосункам, а також не спричиняє шкоди майбутньому потомству. У випадку укладання шлюбу з психічно хворою особою, надається можливість анулювання такого шлюбу у будь-який момент. Якщо на момент укладання шлюбу факт психічного захворювання був відомий, але підтверджуючих його документів не було надано чи ще не існувало, анулювання шлюбу по причині захворювання не допускається [5].

Цивільний кодекс Чехії від 3 лютого 2012 року, а саме його § 665 зобов'язує наречених на церемонії одруження заявити один одному про наявність чи відсутність перешкод до укладання шлюбу, а також про стан свого здоров'я. Лише після вчинення зазначених дій шлюб може бути офіційно зареєстрованим [6].

Відповідно до положень ст. 30 Сімейного кодексу України від 10.01.2002 року особи, які виявили бажання укласти шлюб зобов'язані повідомити один одного про стан свого здоров'я. На виконання зазначеної вимоги закону держава забезпечує можливість проходження медичного огляду, результати якого є конфіденційною інформацією і повідомляються лише особам, що його проходили. Приховання відомостей про стан здоров'я однією з осіб, якщо це стало причиною погіршення здоров'я іншої або їх спільного потомства, є підставою для визнання укладеного шлюбу недійсним [7].

Законодавство Угорщини не визначає обов'язку подружжя повідомляти про стан їхнього здоров'я.

Проаналізувавши вищевикладене, вважаємо за необхідне зазначити, що задовільний стан здоров'я осіб, які мають намір укласти шлюб, є однією з матеріальних умов укладення шлюбу у більшості країн Східної Європи. Сімейне або цивільне законодавство цих держав визначає одну з таких вимог:

обов'язок осіб, які мають намір одружитися, повідомити про стан свого здоров'я орган, який реєструє шлюб;

обов'язок осіб, які мають намір одружитися, повідомити про стан здоров'я один одного.

У деяких країнах висуваються певні критерії щодо форми виконання зазначеного обов'язку: пред'явлення медичних довідок встановлених зразків, проходження медичних оглядів у відповідних державних установах або в усних повідомленнях.

За законодавством окремих країн Східної Європи невиконання умови про задовільний стан здоров'я осіб, які прагнуть укласти шлюб, може тягнути за собою визнання шлюбу недійсним. Характерно, що недійсність шлюбу пов'язується з психічними розладами особи. Така позиція законодавця зумовлена складністю лікування психічних захворювань, нездатністю або заниженою здатністю особи усвідомлювати значення власних дій, можливістю упадкування дітьми психічних розладів здоров'я їх батьків.

### Список використаних джерел

1. Семейный кодекс Республики Молдова от 26 октября 2000 года № 1316-XIV URL: [http://continent-online.com/Document/?doc\\_id=30398164](http://continent-online.com/Document/?doc_id=30398164)
2. Кодекс Республики Беларусь о Браке и Семье 278-3 от 9.07.1999 г. URL: [https://kodeksy-by.com/kodeks\\_rb\\_o\\_brake\\_i\\_semje.htm](https://kodeksy-by.com/kodeks_rb_o_brake_i_semje.htm)
3. Болгария. Семейный кодекс. В сила от 01.10.2009 г. URL: <https://www.lex.bg/laws/ldoc/2135637484>
4. Právo z 19. januára 2005 o rodine ao zmene a doplnení niektorých zákonov Národná rada Slovenskej republiky prijala tento zákon URL: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2005/36/20170701>

5. Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy URL: [http://pravo.levonevsky.org/akty-prawne-rzeczypospolitej-polskiej/kodeksy/rodeks-rodzinny-i-opiekunczy/pravo\\_pl.htm](http://pravo.levonevsky.org/akty-prawne-rzeczypospolitej-polskiej/kodeksy/rodeks-rodzinny-i-opiekunczy/pravo_pl.htm)
6. Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>
7. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III. Офіційний вісник України від 01.03.2002-2002 р.